

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Review of 'Prisoners of the International Community'

Schuyt, P.M.

Citation

Schuyt, P. M. (2017). Review of 'Prisoners of the International Community'. *Sancties*, 2017(1), 37-40. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/72298>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/72298>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Prisoners of the international Community

Sancties 2017/5

Boekbespreking van:

Dennis Abels, *Prisoners of the international Community*, Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2012.

“It matters greatly how international criminal tribunals treat persons they detain, for ultimately such tribunals are acting on behalf of all humankind.”

Met deze woorden begint Dirk van Zyl Smit zijn voorwoord in de handelseditie van het omvangrijke proefschrift *Prisoners of the International Community; The legal Position of Persons Detained at International Criminal Tribunals*, waarop Denis Abels op 11 mei 2012 promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam. Promotoren waren prof. dr. G.K. Sluiter en prof. dr. G. de Jonge.

De woorden van Van Zyl Smit geven direct het belang aan van het proefschrift. Internationale tribunaal worden over het algemeen opgericht voor de berechting van personen die worden verdacht van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid; misdaden die doorgaans het *commune* strafrecht te boven gaan – in ernst en in voorstellingsvermogen. Het is daarom dat de gezamenlijke, internationale strafrechtelijke gemeenschap zich in een tribunaal verenigt om op zoek te gaan naar de manier waarop moet worden gereageerd op deze onmenselijke wandaden. Maar juist door dat gezamenlijk optreden ontstaat het gevaar dat daar waar gemeenschappelijke verantwoordelijkheid bestaat, niemand die verantwoordelijkheid neemt, waardoor de ingesloten personen tussen wal en schip dreigen te vallen. Direct aan het begin van zijn studie (p. 3) geeft Abels een aantal redenen waarom er relatief weinig aandacht is voor de detentiesituatie van deze bijzondere groep verdachten. Ten eerste heerst het idee dat er weinig mis is met de detentieomstandigheden binnen de muren van de penitentiaire inrichtingen waar deze verdachten zich bevinden, zeker in vergelijking met de omstandigheden waarin gedetineerden leven in ‘gewone gevangenis-sen’. Ten tweede is er in het algemeen minder aandacht voor detentierecht in vergelijking met het materiële strafrecht en het strafprocesrecht. Ten derde is detentierecht in feite bestuursrecht op strafrechtelijk terrein, zodat het nooit écht ergens bij hoort.

Met zijn onderzoek stelt Abels zichzelf tot doel recht te doen aan deze groep gedetineerden die ten onrechte vergeten dreigt te raken en dit deel van het (internationale) strafrecht dat tot op heden ten onrechte onderbelicht is gebleven. Hiertoe valt de onderzoeksvraag in drie delen uiteen (p. 3): ten eerste beoogt het onderzoek een beschrijving (in het boek wordt het mooier geformuleerd als *disclosure*) te geven van de wet met betrekking tot de detentie van verdachten onder de jurisdictie van vijf internationale tribunaal: the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), the International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR), the Special Court for Sierra Leone (SCSL), the Special Tribunal for Lebanon (STL) en the International Criminal Court (ICC). Naast deze beschrijving is het onderzoek gericht op het toetsen van het binnen deze tribunaal bestaande recht aan de relevante internationale penitentiaire standaarden en mensenrechtenverdragen. Ten slotte wil Abels met dit onderzoek en de aanbevelingen die daaruit voortvloeien een bijdrage leveren aan de (verdere) ontwik-

1 Mw. prof. mr. drs. P.M. Schuyt is hoogleraar Sanctierecht en straftoemeting aan de Universiteit Leiden en redacteur van dit blad.

keling van het internationale strafrechtssysteem in het algemeen en het detentierecht binnen internationale tribunalen in het bijzonder. Mede daarom is de studie beperkt tot verdachten die zijn gedetineerd *voorafgaand* aan de einduitspraak, verdachten die vallen onder de directe rechtsmacht van de internationale tribunalen. Zodra de strafzaak bij een van de tribunalen onherroepelijk is geëindigd in de oplegging van een gevangenisstraf, wordt deze tenuitvoergelegd in landen die de tenuitvoerlegging van de straf op zich nemen ('States of enforcement'), waarmee de gedetineerden vallen onder het nationale detentieregime van die landen en niet meer onder de jurisdictie van de tribunalen. De nadruk in de studie ligt op het perspectief van de gedetineerde, zijn interne rechtspositie tijdens detentie ('day to day live in prison') en op de beschermingsfunctie van de wet ten aanzien van die gedetineerde.

Reeds in het begin van de studie benadrukt Abels dat de verdachten in zaken die door de genoemde tribunalen worden behandeld atypische gedetineerden zijn. Vanwege de bijzondere procedure waaronder ze worden berecht, zitten ze doorgaans veel langer in voorlopige hechtenis dan de gemiddelde (met name Europese) verdachte. Deze voorlopige hechtenis wordt niet in eigen land ondergaan, maar in het gastland waar het tribunaal is gevestigd, wat een zekere invloed heeft op het regime waaronder de voorlopige hechtenis wordt ondergaan. "They function as mini-states, but lack their own state-infrastructure and enforcement mechanism", aldus Abels (p. 4). Daarbij gaat het veelal om intelligente, hoog opgeleide, rijke verdachten, die een hoge sociale status hadden (en soms nog hebben) en aanzien genoten (en soms nog genieten). Vaak zijn ze een stuk ouder dan de mensen die doorgaans in penitentiaire inrichtingen verblijven, wat ook kan betekenen dat ze meer of andere gezondheidsproblemen hebben, soms in combinatie met (oorlogs)trauma's. Dit alles heeft onmiskenbaar invloed op hun detentiebeleving. Deze bijzondere omstandigheden en afwijkende persoonlijke eigenschappen ondersteunen de hypothese die Abels gedurende de hele studie hanteert: "the recognition that the international penal standards and the relevant human rights norms relate specifically to the domestic context. They do not address the specific situation of internationally detained individuals and the particularities of that context" (p. 3). Met andere woorden, verdachten die onder internationale jurisdictie worden gedetineerd en hun (proces)situatie verschillen zodanig van verdachten die onder een nationaal regime worden vastgehouden, dat dit een andere aanpak op diverse punten rechtvaardigt. Gezien die verschillen vergt het mogelijk zelfs andere of andersoortige inspanningen ten aanzien van de gedetineerden onder internationale vlag, teneinde ook hun rechten voldoende te kunnen waarborgen.

De studie is opgebouwd uit drie delen. Na de inleiding volgt een deel (hoofdstuk 2-4), waarin de bronnen en beginselen van internationaal detentierecht worden geïnventariseerd. Eerst worden de internationale regels beschreven die de rechten van gedetineerden beogen te beschermen (hoofdstuk 2), waarna in hoofdstuk 3 wordt bekeken in hoeverre deze regels (dwingend) van toepassing zijn op verdachten van de onderzochte internationale tribunalen. Daartoe zijn de 'legal frameworks' van de betreffende tribunalen in kaart gebracht. Uit deze exercitie blijkt dat binnen de tribunalen grote discretionaire ruimte bestaat ten aanzien van detentierechtelijke beslissingen. Uit het onderzoek blijkt ook dat deze discretionaire bevoegdheden binnen de tribunalen op uiteenlopende wijzen worden uitgeoefend. Dit ontslaat de tribunalen niet van de plicht om zich te houden aan internationale standaarden en de 'principles that underlie and constitute the core elements of the law governing detention at the international criminal tribunals' (p. 262), zoals deze door Abels worden uitgewerkt in het vierde hoofdstuk. Hij concludeert dat het niet goed mogelijk (en wellicht ook niet wenselijk) is om de detentieregimes van de tribunalen alleen te leggen langs de lat van de internationale en nationale detentierechtelijke standaarden, zoals deze gelden voor nationale detentieregimes. Dit zou tekort doen aan de bijzonderheden van internationale tribunalen, hun procedures en de afwijkende persoonlijke omstandigheden van hun atypische verdach-

ten. Abels pleit daarom aan het einde van het eerste deel voor een 'contextual interpretative approach' van het detentierecht van de onderzochte tribunalen, een benadering waarbij de regels en principes van het (inter)nationale detentierecht worden geëerbiedigd (en moeten worden geëerbiedigd, zoals hij in het slothoofdstuk op p. 763 overtuigend betoogt), maar waar ook ruimte is voor en rekening wordt gehouden met de bijzonderheden binnen de context van de internationale tribunalen. De internationale standaarden zijn daarmee niet één op één toepasbaar, maar kunnen wel dienen als richtinggevend bij het invullen van het detentierecht binnen de tribunalen. Gezien de 'open-endedness' en de beschermende functie van de internationale regels en richtlijnen, lenen deze zich daar uitstekend voor (p. 263). In het tweede deel (hoofdstuk 5-7) wordt nader ingegaan op de regels binnen de tribunalen ten aanzien van de detentie en de detentiepraktijk. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de rechtspositie van de gedetineerden (hoofdstuk 5), de disciplinaire sancties die aan de gedetineerden kunnen worden opgelegd (hoofdstuk 6) en de procedures die vanuit de tribunalen gelden voor de 'States of enforcement', de landen waar een door een tribunaal onherroepelijk opgelegde gevangenisstraf uiteindelijk ten uitvoer wordt gelegd. In hoofdstuk 8, het eerste hoofdstuk van het derde deel, wordt tot slot ingegaan op de detentieomstandigheden aan de hand van (mogelijkheden tot) contact met de buitenwereld. In al deze hoofdstukken wordt dezelfde structuur gehanteerd, waarbij vanuit een meta-niveau steeds dieper wordt ingezoomd: van de beschrijving van algemene internationale standaarden, naar de regelingen binnen de verschillende tribunalen, naar een beoordeling van de dagelijkse detentiepraktijk. Zo ontstaat een volledig en systematisch opgebouwd overzicht van 'law in the books' naar 'law in action', waarbij steeds wordt benadrukt dat een zuivere beoordeling van de dagelijkse detentiepraktijk meer vraagt dan toetsing aan de standaarden voor nationale detentiepraktijken.

"Only discussing this substantive right of international detainees was said to be justified by this research's central hypothesis, i.e. the mere fact that the international criminal tribunals have in their legal frameworks, in accordance with existing international standards, recognised that detained persons retain certain rights, does not yet guarantee these rights' effectiveness in an international context. In this regard, it was argued that the domestic pedigree of the international standards, which formed the blueprint for the tribunals' own detention rules and regulations, might lead to unsatisfactory results when strictly applied to the international detention situation." (p. 757).

Het laatste hoofdstuk (hoofdstuk 9) sluit de studie af met concluderende opmerkingen en aanbevelingen. De belangrijkste conclusie is dat de door Abels bepleite 'contextual interpretative approach' inderdaad kan fungeren als een manier waarop algemene (inter)nationale standaarden, in combinatie met de bijzonderheden die eigen zijn aan de onderzochte tribunalen, op succesvolle wijze kunnen worden gebruikt als richtinggevend bij het invullen van de discretionaire ruimten die bestaan binnen de detentiepraktijk van de tribunalen. Op basis van het onderzoek komt Abels tot aanbevelingen tot het optimaliseren van klachtprocedures (§ 9.3.1), inclusief een procedure ten aanzien van disciplinaire sancties (§ 9.3.2) en beroepsmogelijkheden (§ 9.3.3). Om dergelijke procedures zinvol te laten zijn zouden alle gedetineerden, ook diegenen die reeds veroordeeld zijn, bovendien eenvoudiger toegang moeten krijgen tot juridische bijstand bij het instellen van een klacht. Daarnaast pleit Abels voor openbaarmaking en het wijder verspreiden van de rapporten die worden geschreven op basis van inspectiebezoeken aan de internationale detentiefaciliteiten (§ 9.3.4), voor meer erkenning voor de bijzondere positie waarin de gedetineerden van de tribunalen zich bevinden door hen uitdrukkelijk te kwalificeren als 'foreign prisoners' (§ 9.3.5), voor meer duidelijkheid over en toegang tot regels met betrekking tot bezoekmo-

gelijkheden (§ 9.3.6) en inbreuken op fundamentele rechten van de gedetineerden (§ 9.3.7), voor meer rechtstreeks en vertrouwelijk contact tussen gedetineerden en inspecterende autoriteiten (§ 9.3.8) en betere financiële hulp voor bezoekende familieleden (§ 9.3.9).

Met deze aanbevelingen geeft Abels antwoord op de vraag die hij in het begin van zijn studie stelt:

“Whether in light of the particularities of the international context, additional efforts must be made on the part of the international detention authorities to ensure that detainees are able to enjoy their intramural rights” (p. 10).

Naast de beantwoording van deze vraag stelde Abels zichzelf tot doel om het detentierecht in de verschillende internationale strafrechtelijke tribunalen te beschrijven. Door deze doelstelling ontkomt hij er niet aan om een proefschrift te schrijven dat primair *beschrijvend* van aard is. Deze kwalificatie heeft soms een wat negatieve connotatie: het is slechts een beschrijving van de praktijk, zonder dat daarmee een ‘probleem wordt opgelost’ of een (normatieve) vraag wordt beantwoord. Maar deze constatering zou op geen enkele wijze recht doen aan de wijze waarop Abels zijn informatie heeft verkregen en het proefschrift dat hij op basis daarvan schreef. Door zijn wijze van onderzoek, waarbij hij zowel literatuur als een grote hoeveelheid interne stukken van de onderzochte tribunalen bestudeerde en hij vele betrokkenen interviewde, krijgt de beschrijving een belangrijke toegevoegde waarde: moeilijk toegankelijke bronnen worden ontsloten; er is letterlijk sprake van ‘disclosure’, van ontdekking. Met het openbaar maken van tot nu toe gesloten materiaal levert Abels een belangrijke bijdrage aan het beschikbaar maken van informatie. Het proefschrift is daarmee een waardevol naslagwerk geworden voor allen die zich met dit onderwerp bezighouden. Maar het proefschrift is meer dan dat. Abels doet met zijn betoog een indringende oproep tot bewustwording van de gezamenlijke verantwoordelijkheid die we als internationale gemeenschap dragen ten opzichte van de mensen die we binnen die internationale context opsluiten, ondanks de onmenselijke gruweldaden waarvan zij worden verdacht. En dankzij de toegankelijke manier waarop het betoog is geschreven en de systematische wijze van presenteren, is het een oproep die beklijft en die aanzet tot nadere overdenking. Geen overbodige luxe in tijden waarin het met onoverzichtelijke oorlogen in het Midden-Oosten niet moeilijk is om te voorspellen dat op niet al te lange termijn nieuwe internationale straftribunalen zullen worden ingesteld. En in tijden waarin de ‘internationale context’ van het gevangeniswezen steeds verder uitbreidt, met het plaatsen van ‘nationale’ gedetineerden op andermans grondgebied, zoals de Belgen en de Noren doen in Nederland, de Australiërs op Nauru en de Amerikanen in Guantánamo Bay. Hoewel een aantal specificaties van de verdachten van internationale tribunalen niet opgaat voor de ‘gewone’ gedetineerden uit België en Noorwegen, vreemdelingen uit Australië en de vermeende terroristen uit de Verenigde Staten, is het gevaar dat deze groepen tussen wal en schip dreigen te vallen minstens zo groot. Een proefschrift als dat van Abels, dat in wezen verdergaat dan het feitelijke onderwerp van onderzoek en dat uitmondt in aanbevelingen die ook breder van belang zijn, levert een belangrijke bijdrage aan het debat hoe deze ontwikkelingen in overeenstemming kunnen worden gebracht en gehouden met de geldende penitentiaire normen en waarden. En hiermee heeft Abels ook voldaan aan de derde opdracht die hij zichzelf stelde: een bijdrage leveren aan de (verdere) ontwikkeling van het internationale strafrechtssysteem in het algemeen en het detentierecht binnen internationale tribunalen in het bijzonder. Met het schrijven van dit proefschrift heeft Abels een knappe prestatie geleverd. Het proefschrift kreeg dan ook zeer terecht het predicaat ‘cum laude’.